

АСПЕКТИ МЕТОДОЛОГІЇ КОНСТРУЮВАННЯ ФРАКТАЛЬНОЇ ПОЕТИЧНОЇ МОДЕЛІ СВІТУ

THE ASPECTS OF METHODOLOGY OF THE MODELING OF THE FRACTAL POETICAL MODEL OF THE WORLD

Москвичова О.А.,

orcid.org/0000-0001-7678-5834

кандидат філологічних наук, доцент,

докторант кафедри англійської мови та методики її викладання
Херсонського державного університету

У статті окреслена сутність методології конструювання фрактальної поетичної моделі світу як своєрідного конструкту, що складається із сегментів мікро- та макрорівнів. Мікросегментами фрактальної поетичної моделі світу постають художні концепти, а макросегментами – реконструйовані концептуальні тропи. Складність фрактальної поетичної моделі світу обумовлена наявністю в її структурі мережі концептуальних смислів фреймового модусу та інтегрованого модусу, їх фрактальною самоподібністю, концептуально-смысловими наближеннями та відхиленнями.

Ключові слова: художній концепт, концептуальні тропи, фрактал, фрактальна поетична модель світу, аттрактор, мікросегменти фрактальної поетичної моделі світу, макросегменти фрактальної поетичної моделі світу, мережа концептуальних смислів фреймового модусу та інтегрованого модусу фрактальної поетичної моделі світу.

В статье раскрыта методология конструирования фрактальной поэтической модели мира как конструкта, который состоит из сегментов микро- и макроуровней. Микросегментами фрактальной поэтической модели мира являются художественные концепты, а макросегментами – реконструированные концептуальные тропы. Сложность фрактальной поэтической модели мира обусловлена наличием в ее структуре сети концептуальных смыслов фреймового модуса и интегрированного модуса, их фрактальным самоподобием, концептуально-смысловым подобием и различием.

Ключевые слова: художественный концепт, концептуальные тропы, фрактал, фрактальная поэтическая модель мира, аттрактор, микросегменты фрактальной поэтической модели мира, макросегменты фрактальной поэтической модели мира, сеть концептуальных смыслов фреймового модуса и интегрированного модуса фрактальной поэтической модели мира.

The article is dedicated to the outlook of the methodology of the modeling of the fractal poetical model of the world as the construct that consists from segments of micro- and macrolevels. The complexity of the fractal poetical model of the world is explained by the net of the conceptual sense of the frame mode and the integrated mode, their fractal self-similarity, conceptual and semantic approximation and deviation.

Key words: art concept, conceptual tropes, fractal, fractal poetical model of the world, the attractor, microsegments of the fractal poetical model of the world, the macrosegments of the fractal poetical model of the world, net of the conceptual sense of the frame mode and the integrated mode of the fractal poetical model of the world.

Постановка проблеми. В аспекті математики, інформатики, фрактальної геометрії, теорії систем та синергетики *фрактал* (від лат. “*fractus*” – ламати, розбивати) – об’єкт, який характеризується дрібною структурою та має ієрархічний рівень організації [3; 4]; це нескінчена геометрична фігура, кожний фрагмент якої повторюється у зменшеному масштабі [3]. В академічному науковому світі саме математиці належить провідна роль у генерації теорії фракталів, оскільки фрактальність ідентифікована математик Б. Мандельбротом, який встановив її наявність під час математичних комп’ютерних обчислень та дослідження розміру берегової лінії Великої Британії. Саме тому, багатогранності огляду фрактали набувають у математиці, хоча зазначений термін належить і до царини синергетики – науки, яка постає квінсенстенцією фізики й математики і яка інтегрована у лінгвістику,

оскільки постає міждисциплінарним напрямом наукових досліджень, у межах яких вивчаються процеси переходу від хаосу до порядку і навпаки у відкритих нелінійних сферах різноманітної природи.

У статті послуговуємося домінантністю здобутків вивчення фрактальності у математиці, тому що під час моделювання фрактальної поетичної моделі світу спираємось на постулати математичного моделювання фракталів.

Засновник теорії фрактальності у математиці Б. Мандельброт ідентифікує фрактал із латинських слів “*frangere*” (ламати) та “*fractus*” (розірваний, дискретний, дрібний) [3]. Слово співзвучне з англійським “*fracture*” (розрив) та “*fraction*” (дріб). Крім значення «фрагментований» (у словах *фракція* або *рефракція*) слово “*fractus*” означає *неправильний за формою* [3]. Таким чином Б. Мандельброт сконструював

потрактування вигаданого ним терміну «*фрак-тал*» за алгоритмом та асоціацією з англійського “FRACtional”. Як бачимо, навіть графічно Б. Мандельброт написав слово “FRACtAL” з “FRACtional” великими літерами подібно до того, як когнітивісти капіталізують концепти. Зазначимо, що концептосфера когнітивної лінгвістики графічно подібна до кругового фракталу Аполлона (Рис. 1). Припускаємо, що існує взаємозв'язок між когнітивною лінгвістикою та математичною теорією фрактальності у графічному оформленні зазначеного терміну.

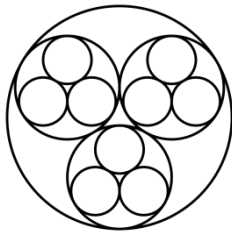

Рис. 1. Фрактал Аполлона

Фрактали або математичні чи геометричні монстри змінили математичну науку кінця ХХ століття, а після своєї міждисциплінарної інтеграції чимало форм було описано у фрактальній математичній спосіб. Б. Мандельброт узагальнив різноманітні види фракталів, розробив принципи комп'ютерного фрактального обчислення, які втілено у сучасній фрактальній комп'ютерній графіці, та встановив, що властивістю фракталів є те, що будь-яка їх самоподібна складова не є фундаментальною, а постає чітко детермінованою та дискретною (безперервною) [3; 4].

За структурою фрактал складається з дрібних елементів, розташування яких обумовлене впливом попереднього елементу або попередніх елементів. Фрактал – самоподібна дискретна (безперервна) єдність і зв'язок між всіма його елементами, що впливає на модель фракталу в цілому. Моделювання фракталу постає чітким та математично детермінованим, кожен із його елементів є геометрично зменшеною й самоподібною версією всього цілісного фракталу.

Процес конструювання фракталів підпорядковано багатократним повторенням аналогічних математичних операцій – *ітерацій*. Фрактальні ітерації є рекурсивними, тобто такими операціями, фінальна крапка завершення попереднього етапу яких постає зародженням нового етапу ітераційного процесу. Так, моделювання фракталів – безкінечний процес, до якого можна прагнути, але завершити конструювання фракталу не можливо, оскільки фрактали мають початок, але не мають завершення [3; 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Екстраполюючи методологію лінгвопоетичного аналізу, методологію когнітивної лінгвістики та когнітивної поетики, враховуючи здобутки методології фрактального моделювання у математиці, фрактальній геометрії, синергетиці й теорії систем, окреслимо методіку конструювання фрактальної поетичної моделі світу, яка характеризується складною структурою. Вказана складність структури обумовлена когерентністю між складовими сегментами фрактальної поетичної моделі світу, тобто узгодженням дифузійних і дисипативних процесів, які уможливають когерентну зв'язність складної хаотичної структури у єдине фрактальне ціле.

З позиції точних наук фрактальне конструювання складної моделі відбувається при когерентному об'єднанні мікроелементів складної макроструктури з синхронізацією її еволюції [3; 4]. Фактором об'єднання складних фрактальних систем є аналогія хаосу, оскільки хаос відіграє конструктивну роль під час будовання фрактальної моделі. У контексті дослідження під хаотичністю, важливою для конструювання фрактальної моделі світу, розуміємо лавиноподібний інвентар художніх концептів, концептів та концептуальних тропів, які можливо вербалізувати та реконструювати на матеріалі британських поетичних текстів ХІХ – ХХІ століть із застосуванням методіки лінгвопоетичного, лінгвокогнітивного та поетико-когнітивного аналізу.

Структурування фрактальної поетичної моделі світу у лінгвокогнітивному вимірі відбувається шляхом упорядкування художніх концептів та концептуальних тропів із подальшим фреймовим моделюванням та конструюванням концептуальних блендів із урахуванням методологічного інструментарію конструювання образ-схем концептуальних тропів. Це дозволяє упорядкувати зазначені аспекти в єдиній фрактальній та лінгвокогнітивній моделі світу. У такий спосіб здійснюється перехід когнітивної лінгвістики та когнітивної поетики на новий топологічний рівень, який ознаменовано можливістю графічного кодування лінгвокогнітивних постулатів у складній ієрархічній фрактальній моделі, що складається з самоподібних мікро- та макросегментів, а також із фреймової мережі та мережі концептуальних смислів.

Центральним та інтегруючим, або початковим аспектом фрактальної лінгвістичної моделі, є атрактор. Як відомо, термін «атрактор» у синергетиці (від лат. “*attrahere*” – «*притягувати*») характеризується як відносно стабільний стан системи, завдяки якому немовби притягуються до атрактора всі елементи системи; це царина тяжіння

(рос. область притяжения) різноманітних флуктуацій розміром з речення. У теорії точних наук із позиції фрактального моделювання атрактор (або круговий / циклічний / дивний атрактор) (від англ. “to attract” – «притягувати») – точка або замкнена лінія, яка притягує до себе всі можливі траєкторії фрактальної системи і постає сталим елементом фракталу, навколо якого сконцентрована вся фрактальна структура або фрактальна модель; це геометрична структура обмеженого об’єму у фазовому просторі, до якої асимптотично (тобто, не торкаючись) прагнуть траєкторії, що описують динаміку дисипативної нелінійної системи [3; 4].

В аспекті фрактального геометричного моделювання атрактор складається із центрального вузла, навколо якого у формі спіралі розпорошено траєкторії атрактора, фрактальність яких обумовлена тим, що траєкторії атрактора ніколи не перетинаються й відцентровуються навколо центрального вузла атрактора. В результаті орбіта атрактора являє собою безкінечну й довгу лінію на обмеженій площині. У такий спосіб атрактор стає фрактальним або дивним атрактором (рос. странным фрактальным аттрактором). Дивний фрактальний атрактор у фрактальному моделюванні – траєкторія орбіти фракталу, яка є безкінечною й ніколи не перетинається та відзначається наявністю крапки, з якої починається рух траєкторії. Рух траєкторії дивного фрактального атрактора започатковує фрактальне моделювання. Динаміка цього руху є такою: крапка (початок) → цикл → фрактал [3; 4] (рис. 2):

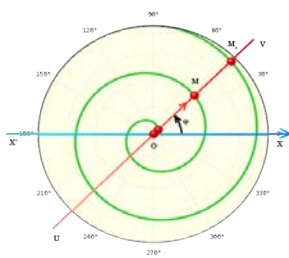

Рис. 2. Траєкторія орбіти фракталу у вигляді дивного атрактора

Враховуючи теоретичні надбання фрактального моделювання з урахуванням актуальності поняття «атрактор», під атрактором розумію центральну точку фрактальної поетичної моделі світу, навколо якої спіралью та асимптотично розташована траєкторія всього фрактального моделювання поетичної моделі світу.

Так, відправним моментом для конструювання фрактальної поетичної моделі світу є художній

концепт, який постає ширшим поняттям, ніж концепт у когнітивній лінгвістиці та когнітивній поетиці, оскільки є базовою одиницею концептуальної фрактальної моделі світу, в якій відбито як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні аспекти, тобто враховано життєві протиріччя британських поетів XIX – XXI століть, обумовлені історичними й культурними традиціями романтизму, модернізму й постмодернізму, а також жанровими вимогами до поетичних текстів зазначених культурно-історичних періодів.

Запропоноване фрактальне моделювання конструює нову картину британської поетичної реальності XIX – XXI століть, стимулює до виокремлення нових й екстраординарних рішень, завдяки яким конструюється нова фрактальна поетична реальність, в якій плюралізм, унікальність та гетерогенність поєднуються з глобальністю, універсальністю й зв’язністю завдяки новому фрактальному упорядкуванню хаосу британської поезії у чітку й точну фрактальну структуру – фрактальну поетичну модель світу, яка є динамічною за формою. Ідентифікація нових художніх концептів та реконструкція нових концептуальних тропів змінює структуру фрактальної моделі світу, наповнює її новими лінгвокогнітивними барвами в залежності від нового матеріалу дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття особливостей моделювання фрактальної поетичної моделі світу у лінгвокогнітивному вимірі, якою вона постає у поетичних текстах Великої Британії XIX – XXI століть для розкриття специфіки поетичного світосприйняття, втіленої у поезії британського романтизму, модернізму і постмодернізму.

Виклад основного матеріалу. Центральною точкою фрактальної поетичної моделі світу є художній концепт, який постає складовим базових концептуальних тропів. Художні концепти та концептуальні тропи постають вербалізаторами поетичної моделі світу на матеріалі британських поетичних текстів XIX – XXI століть. Відповідно до траєкторії руху дивного фрактального атрактора динаміка фрактального моделювання поетичної моделі світу окреслюється у дослідженні у такій послідовності: художні концепти → базові концептуальні тропи → фреймовий модус поетичної моделі світу → інтегрований модус поетичної моделі світу. Останні два поняття формують мережу концептуальних смислів фрактальної поетичної моделі світу у британських поетичних текстах XIX – XXI століть у лінгвокогнітивному вимірі (Рис. 3):

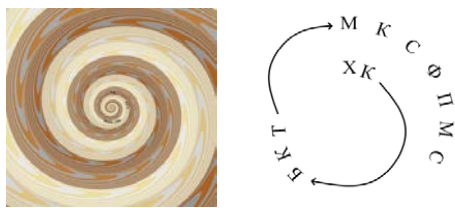

Рис. 3. Траскторія моделювання фрактальної поетичної моделі світу з урахуванням особливостей моделювання дивного фрактального атрактора (ХК – художній концепт, БКТ – базові концептуальні тропи, МКСФПМС – мережа концептуальних смислів фрактальної поетичної моделі світу (фреймовий модус та інтегрований модус). – О. М.)

Враховуючи доцільність використання інтегрованої методики точних наук та лінгвістики при конструюванні власної фрактальної поетичної моделі світу, вважаю, що найбільш точним є потрактування фрактальної поетичної моделі світу саме «моделлю», тому що як в точних науках, так і в лінгвістиці фрактальна модель – спрощене уявлення реального устрою чи процесу та властивих їм особливостей [2].

Спіраючись на потрактування поняття «фрактальна модель» у точних науках, окреслю існуючі види фрактальних моделей в залежності від особливостей їх конструювання, а саме [2; 5]:

1. *емпіричні фрактальні моделі*, в яких дані збираються на основі висунутої гіпотези;

2. *нормативні фрактальні моделі*, які створюються на базі або однієї теорії, або декількох теорій;

3. *макромоделі (фрактальні)*, в яких розглянуто абстрактне і загальне уявлення про аналізоване явище;

4. *мікромоделі (фрактальні)*, в яких увагу зосереджено на окремих аспектах;

5. *динамічні фрактальні моделі*, в яких змодельовано об'єктивну реальність завдяки поєднанню елементів у певну цілісність та єдність, яка змінюється з часом за законами еволюції та під впливом зовнішнього втручання.

У математичному моделюванні виокремлено три стадії конструювання фрактальних моделей (логіко-інтуїтивний аналіз, формалізація та квантифікація), що обумовлюють існування додаткових моделей (змістовних, формалізованих і квантифікованих). *Змістова фрактальна модель* ґрунтується на методиці логіко-інтуїтивного аналізу і передбачає систематизацію понять і пов'язаних із ними систем емпіричних та інформаційних даних. *Формалізована фрактальна модель* передбачає графічне моделювання аналізованого матеріалу, а *квантифікована фрак-*

тальна модель включає в себе такі етапи моделювання [2; 5]:

- 1) моделювання концептуальної схеми;
- 2) точний опис складових елементів фрактальної моделі;
- 3) можливість розділення складових елементів фрактальної моделі на мікроелементи;
- 4) трансформацію вербальної форми інформації в графічну та кількісну;
- 5) розробка гіпотези й висунення ряду припущень;
- 6) вибір засобів для отримання результатів і логічне переведення цих результатів у висновки дослідження;
- 7) обґрунтування можливості подальшої перспективи втілення фрактальної моделі на практиці.

У математиці фрактальна модель – формальний сконструйований образ певних реальних явищ, які за певних умов здатні замінити свій оригінал [3; 4]. Вказані моделі складаються з елементів (*індикаторів* або *індексів*), взаємозв'язок між якими обумовлений такими видами математичного аналізу, як [2; 5]:

1. факторний аналіз, який обумовлений певними причинами для обмеження кількості індикаторів математичної фрактальної моделі;

2. аналіз кореляцій, тобто взаємозалежність між індексами фрактальної моделі;

3. аналіз регресій, тобто з'ясування причин конструювання й результатів моделювання фрактальної моделі;

4. спектральний аналіз, тобто аналіз окремих індикаторів математичної фрактальної моделі;

5. екстраполяція, тобто узагальнення здобутків минулого й урахування результатів на майбутнє.

Вказана методика аналізу математичних фрактальних моделей передбачає їх динаміку, оскільки такий вид конструювання моделей є динамічним. Моделювання моделей за допомогою системи індикаторів і підготовка аналітичних висновків на основі кореляції між одномодульними та різномодульними індикаторами обґрунтоване зазначеними видами аналізів. Зауважу, що кількість індикаторів моделі може бути безмежною в залежності від матеріалу дослідження [5].

Наявність індикаторів або індексів у складі математичної фрактальної моделі обумовлює звернення до синергетичної парадигми, яка багата на різноманітні теорії, пов'язані з різними аспектами моделювання текстів та текстової інформації. В аспекті дослідження актуальним постає синергетичне потрактування поняття «модель», яке постає системою, що відтворює об'єкт дослі-

дження і здатне замінити його, оскільки містить інформацію стосовно аналізованого об'єкта дослідження [5]. У синергетиці модель складається із ситуацій, структур або схем, а також характеризується чітким моделюванням [5].

Інкорпуючи наукові розвідки в аспекті математичного й синергетичного моделювання, враховуючи актуальність поняття «фрактал» у контексті дослідження, зауважу, що більш точним трактуванням фрактальної поетичної моделі світу є розуміння її як ментальної конструкції, яка у індикаторно-фрактальній або індексно-фрактальній формі розкриває концептуальний зміст британських поетичних текстів XIX – XXI століть.

Відправною точкою для конструювання власної фрактальної поетичної моделі світу постає змодельована мною траєкторія руху фрактальної поетичної моделі світу за аналогією з дивним фрактальним атрактором, в якому графічно у вигляді спіралі обґрунтовуємо розкриття лінгвокогнітивної природи фрактальної поетичної моделі світу шляхом закодування в ній художніх концептів, базових концептуальних тропів та фреймового й інтегрованого модусів фрактальної поетичної моделі світу. Зазначена орбіта відтворює поверхневу сутність фрактальної поетичної моделі світу та процес її декодування у дослідженні. Глибинна сутність фрактальної поетичної моделі світу обумовлена її складною лінгвокогнітивною природою, яка характеризується об'єднанням у складі фрактальної поетичної моделі світу мікросегментів (художніх концептів), макросегментів (базових концептуальних тропів), фреймів та концептуальних смислів (концептуальних блендів) в єдине ціле.

Таким чином фрактальна поетична модель світу постає складним лінгвокогнітивним та фрактальним конструктом, який складається з сегментів, змодельованих із залученням ітераційної й інтегрованої методики лінгвопоетичного, лінгвокогнітивного та поетико-когнітивного аналізів із розгортанням у фрактальну мережу концептуальних смислів, наповнену фреймами та інтегрованим модусом (концептуальними блендами). Як зазначалося вище, фрактальна модель складається з індикаторів або індексів у математиці або ситуацій, структур / схем у синергетиці. Найбільш точним у моему розумінні постає визначення вказаних елементів фрактальної моделі сегментами, які розподілено на мікро- й макросегменти, що зливаються у фреймовий модус та інтегрований модус.

Змодельована нами фрактальна поетична модель світу є емпіричною, оскільки висунута гіпотеза є релевантною під час дослідження бри-

танських поетичних текстів XIX – XXI століть; нормативною, тобто обґрунтованою на основі поліпарадигмальності методології дослідження; макромоделлю, яка складається з макромоделей–сегментів; динамічною, тобто підпорядкованою змінам під впливом нового матеріалу дослідження або емпіричних даних. Сконструйована мною фрактальна поетична модель світу постає змістовною та формалізованою, тому що ґрунтується на методиці логіко-інтуїтивного аналізу з графічним узагальненням отриманих результатів під час когнітивної графіки. Квантифікованість фрактальної поетичної моделі світу обумовлена її лінгвокогнітивним моделюванням із точним описанням складових сегментів та мереж, які можливо розділити на складові мікросегменти, а отриману інформацію узагальнити графічно із кількісними підрахунками. Розроблена нами гіпотеза стосовно фрактальності поетичної моделі світу обґрунтована міждисциплінарним теоретичним оглядом, екстраполяція яких сприяє підтвердженню релевантності гіпотези у дослідженні.

Враховуючи запропоновані нами дані стосовно видів фрактальних моделей в математиці, вважаю, що фрактальна поетична модель світу характеризується такими особливостями [5]:

1. емпіричність, оскільки висунута гіпотеза стосовно власної конфігурації фрактальної поетичної моделі світу підтверджується мною на підставі її релевантності у британських поетичних текстах XIX – XXI століть;

2. нормативність, тобто підтвердження правильності моєї гіпотези з опорою на наукові здобутки фрактального моделювання різних наукових парадигм (точних та гуманітарних наук);

3. фрактальна поетична модель світу постає як макромоделлю, тому що у сукупності складових елементів являє собою складну структурну організацію, так і мікромоделлю, оскільки кожен окремий елемент поетичної моделі світу є автономною одиницею, яка має власні спектральні особливості;

4. змістовність та формалізованість, тобто узагальнення отриманих результатів дослідження лінгвокогнітивних механізмів формування й декодування фрактальної поетичної моделі світу в єдиній графічно репрезентованій формі;

5. квантифікованість, оскільки лінгвокогнітивний вимір фрактальної поетичної моделі світу змодельовано художніми концептами, базовими концептуальними тропами з урахуванням лінгвокогнітивних операцій та лінгвокогнітивних процедур, теорії концептуальних блендів та фреймового моделювання;

6. моноцентричність, тому що всі елементи фрактальної поетичної моделі світу є чітко детермінованими й сфокусованими у доцентровій формі навколо центру – художніх концептів;

7. факторність, бо кількість сегментів та мереж є чітко обмеженою, а кількість складових елементів сегментів та мереж може бути різною в залежності від результатів виявлення художніх концептів та базових концептуальних тропів, їх тематичного спрямування у матеріалах дослідження;

8. корелятивність, тому що всі елементи фрактальної поетичної моделі світу обумовлені одним;

9. екстраполятивність і регресійність, оскільки сегменти та мережі фрактальної поетичної моделі світу обумовлені фоновими, жанровими, текстовими, мовними особливостями аналізованого матеріалу дослідження з урахуванням лінгвокогнітивного та поетико-когнітивного аспектів;

10. сталість або динамічність, оскільки фрактальна поетична модель світу може набувати своєї реалізації у синхронічному або діахронічному аспектах залежно від аналізу поетичної творчості одного поета чи епохи або декількох поетів чи епох.

Так, запропоноване моделювання фрактальної поетичної моделі світу відкриває нову галузь у сучасній когнітивній лінгвістиці та когнітивній поетиці з опорою на сукупність методологій точних і гуманітарних наук.

Таким чином новою ланкою постає *когнітивна графіка*, або *когнітивна фрактальна графіка*, оскільки репрезентована методика дослідження поетичних текстів із подальшим конструюванням фрактальної поетичної моделі світу враховує декілька аспектів когнітивної лінгвістики, когнітивної поетики, математики, геометрії, теорії систем, синергетики. Зауважимо, що змодельована мною фрактальна поетична модель світу має не ризомну, а чітко детерміновану структуру, оскільки фрактал характеризується чіткою детермінованою структурою й складається з елементів зменшеного масштабу, які є самоподібними та відзначаються ієрархічною організацією й ітераційністю.

Як зазначалося вище, процес конструювання фракталів підпорядковано багатократному повторенню аналогічних математичних операцій – ітерацій, які є рекурсивними, тобто такими, фінальна крапка яких є початком нового ітераційного процесу – рекурсії [3; 4].

В аспекті дослідження графічне моделювання фрактальної поетичної моделі світу спирається

на комп'ютерне фрактальне моделювання, в якому магістральним фракталом для подальшого виокремлення типології фракталів є фрактал Мандельброта (Рис. 4):

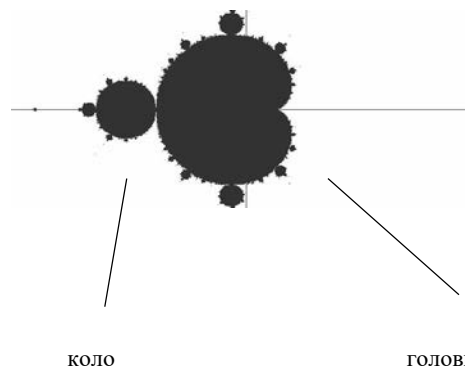

Рис. 4. Фрактал Мандельброта та його структура

Дослідження сфокусовано навколо моделювання фрактальної поетичної моделі світу у лінгвокогнітивному вимірі, відповідно якого фрактальність поетичної моделі світу прослідковується у найдрібніших деталях.

Так, відповідно до траєкторії дивного фрактального атрактора відправною крапкою для моделювання фрактальної поетичної моделі світу постає художній концепт або художні концепти. Ієрархія вербалізованих художніх концептів складає мікросегмент фрактальної поетичної моделі світу. Мікросегмент фрактальної поетичної моделі світу мною було сформовано у вигляді трьох концентричних кіл, зображених подібно до фракталу Мандельброта (Рис. 4). У фракталі Мандельброта виокремлено центральне коло – головну кардіоїду (рос. кардиоиду) й її кола-копії, що примикають до неї і кількість яких може бути безкінечною (Рис. 4).

Відповідно до структури фракталу Мандельброта моделюю мікросегмент фрактальної поетичної моделі світу, наповнений художніми концептами. Центральна типологія фрактальних ітерацій самоподібних художніх концептів є предметно-почуттєвою й обумовленою наповненням легко ідентифікованими художніми концептами. Центральна типологія конструюється мною подібно до головної кардіоїди у структурі фракталу Мандельброта. Типологія концептуально-сміслових наближень на мікрорівні поетичної моделі світу є образно-асоціативним колом, яке примикає до головної кардіоїди й наповнене індивідуально-авторськими художніми концептами з інформацією асоціативного типу (Рис. 5). До цього кола примикає коло типології концептуально-сміслових відхилень на мікрорівні поетичної моделі світу, наповнене спорадичними худож-

німи концептами. Мною воно назване смисловим колом (Рис. 5):

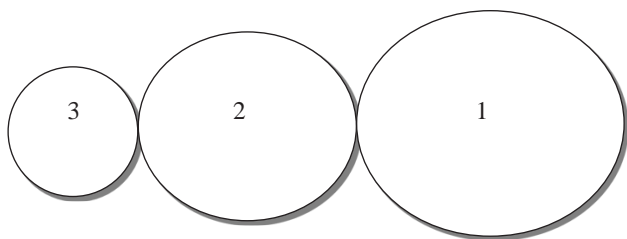

Рис. 5. Фрактальне моделювання мікросегментів фрактальної поетичної моделі світу

(1 – предметно-почуттєвий мікросегмент типології фрактальних ітерацій самоподібних художніх концептів; 2 – образно-асоціативний мікросегмент типології концептуально-сміслових наближень; 3 – смисловий мікросегмент типології концептуально-сміслових відхилень)

Моделювання сегментів фрактальної поетичної моделі світу відрізняється від конструювання функціонально-семантичних полів, які постають системою граматичних та лексичних одиниць, що ґрунтується на певній семантичній категорії та різних комбінованих мовних засобах, що взаємодіють на основі спільних семантичних функцій [1].

Фрактальне моделювання сегментів поетичної моделі світу ґрунтується на принципах самоподібності, ітерації й рекурсії. Змодельовані нами сегменти фрактальної поетичної моделі світу самоподібні, оскільки наповненні художніми концептами. Тією ітераційною операцією, завдяки якій постає можливим конструювати мікросегменти фрактальної поетичної моделі світу, є когнітивна та поетико-когнітивна вербалізація художніх концептів у британських поетичних текстах XIX – XXI століть. Можливість виокремлення типології концептуально-сміслових наближень та відхилень на мікрорівні поетичної моделі світу обумовлена рекурсією, оскільки фінал попереднього етапу є початком нового етапу у конструюванні мікросегментів фрактальної поетичної моделі світу. Зазначу, що мікросегмент фрактальної поетичної моделі світу заповнений художніми концептами з урахуванням виокремленої типології концептів у когнітивній лінгвістиці.

Так само моделюю й макросегмент фрактальної поетичної моделі світу, сповненої базовими концептуальними тропами з урахуванням того, що ітерацією постає реконструкція базових концептуальних тропів у когнітивній лінгвістиці на матеріалі британських поетичних текстів XIX – XXI століть. Макросегменти фрактальної поетичної моделі світу наповнені різними базовими концептуальними тропами в залежності від

частотності реконструкції у британських поетичних текстах.

У фрактальному комп'ютерному моделюванні фрактал Мандельброта постає відправним пунктом або басейном для конструювання різноманітних фракталів. Саме тому мікросегмент фрактальної поетичної моделі світу, наповнений художніми концептами, моделюється мною у мережу концептуальних смислів фреймового модусу з урахуванням фрактальної самоподібності, концептуально-сміслових наближень та відхилень за методологією фреймового моделювання у когнітивній лінгвістиці. Макросегмент фрактальної поетичної моделі світу, сповнений концептуальними тропами, конструюється у мережу концептуальних смислів інтегрованого модусу поетичної моделі світу із зазначенням фрактальної самоподібності концептуальних смислів інтегрованого модусу, концептуально-сміслових наближень та відхилень. Вказана мережа моделюється за методологією моделювання концептуальних блендів із урахуванням лінгвокогнітивних операцій та лінгвокогнітивних процедур (Рис. 6):

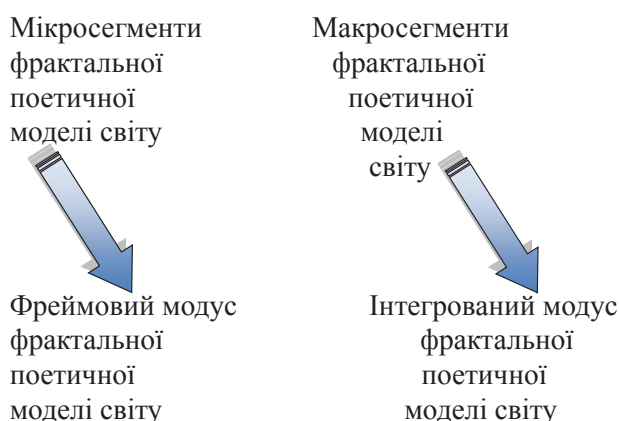

Рис. 6. Зв'язок між сегментами та мережами фрактальної поетичної моделі світу

Висновки. Графічно запропоноване мною моделювання фрактальної поетичної моделі світу подібне до розгортання фракталу Мандельброта у різноманітні фрактальні форми. У такий спосіб змодельована мною фрактальна поетична модель світу фрактальна не тільки теоретично та методологічно, а й графічно із урахуванням її лінгвокогнітивної природи, оскільки фреймовий та інтегрований модуси фрактальної поетичної моделі світу графічно змодельовано подібно до типології фракталів у комп'ютерному фрактальному моделюванні [3; 4].

Так, в аспекті подальшої перспективи втілення фрактальної поетичної моделі світу та

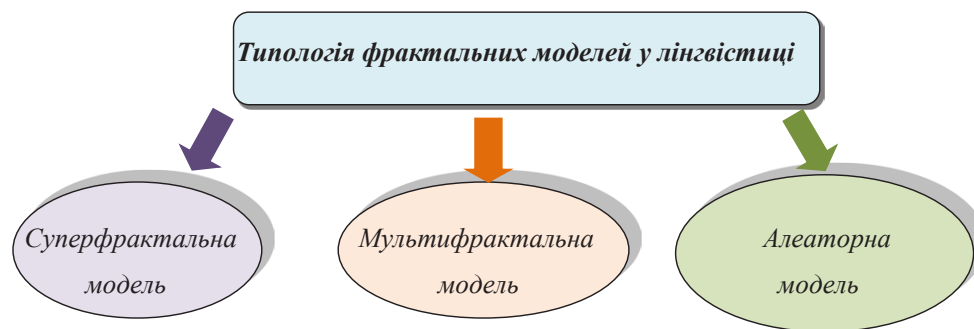

Рис. 7. Типологія фрактальних моделей у лінгвістиці

її різноманітних варіацій на різному матеріалі дослідження звертає увагу на виокремлену типологію фракталів у фрактальній математиці та геометрії. Доведено, що такі структури, в яких алгоритми конструювання фрагментів змінюються спонтанно, називаються суперфракталами. Мультифрактали – складні фрактальні структури, які складаються з певної кількості фрактальних структур. Алеаторні фрактали – фрактали, в яких незначний зовнішній вплив або зовнішні флуктуації впливають на зміну форми фракталу [3; 4].

Крізь призму лінгвістики вважаю, що суперфрактальною є така лінгвістична модель, сегменти та мережі якої змінюються із залученням компаративного аналізу. Мультифрактальною є така лінгвістична модель, яку доповнено іншим лінгвістичним виміром (наприклад, поєднання лінгвокогнітивного й семіотичного вимірів тощо). Алеаторною є така фрактальна лінгвістична модель, сегменти та мережі якої змінюються при виявленні нової інформації дослідження, не врахованої попередниками (Рис. 7.):

У подальшій перспективі постає можливим втілити результати запропонованого мною лінгвокогнітивного й фрактального моделювання

фрактальної поетичної моделі світу у реалізації різних видів моделей, які обумовлені матеріалом дослідження не лише в області поезії, а й у царині наратології.

Так, на окреме висвітлення заслуговує конструювання міфолого-релігійної моделі світу (на основі дослідження текстів релігійно-міфологічної тематики), утопічної моделі світу (на матеріалі політичних текстів), історико-філософської моделі світу (на матеріалі історичних, філософських текстів або текстів, спрямованих на рефлексію історичної особистості), футурологічної моделі світу (на матеріалі текстів жанру фентезі).

Також запропоноване мною моделювання може бути перспективним при дослідженні творчості певного поета, автора, епохи або поетів, авторів чи культурно-історичних епох. Припускаю, що в аспекті перспективи дослідження постає можливим досягнути семіотичного простору лінгвістики, а саме доповнити модель семіотичним індикатором, у складі якого міститимуться фрактали символів, індивідуально-авторських символів, емфатичних символів, ейдетичних символів та енігматичних символів за зразком змодельованої мною фрактальної поетичної моделі світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондарко А.В. Категоризация в системе грамматики. Москва : Языки славянских культур, 2011. 488 с.
2. Боришполец К.П. Методы политических исследований. Москва : Аспект Пресс, 2005. 220 с.
3. Деменок С.Л. Фрактал: между мифом и ремеслом. Санкт-Петербург : ООО «Страта», 2015. 296 с.
4. Деменок С.Л. Просто фрактал. Санкт-Петербург : Страта, 2018. 308 с.
5. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология: словарь системы основных понятий. Москва : ЛЕНАНД, 2019. 208 с.